

МАКЕДОНИЈА НИЗ ФАКТИ

Општ опис на земјата

Факти за природата

Република Македонија е држава во Југоисточна Европа и го зафаќа централниот дел на Балканскиот полуостров.

Од сите страни опкружена со копно, на север граничи со Србија (Косово) со граница долга 232km, на југ со Грција (262km), на исток со Бугарија (165km) и на запад со Албанија (191km). Георгафски координати меѓу кои е сместена Република Македонија се помеѓу 40°51'16" и 42°22'21" северна географска ширина, и помеѓу 20°27'32" и 22°18'04" источна географска должина. Вкупната територија на Република Македонија изнесува 25.713km², што е еднакво на 6% од територијата на ЕУ-25.

Просечната надморска височина во Република Македонија е 850m. Ридовите и планините зафаќаат околу 80% од површината на Република Македонија, рамнините 19% и природни езера 2% од вкупната површина на земјата. Високо-планинските региони (над 2.000m надморска височина) зафаќаат 1,38% од територијата, средно-планинските региони (од 1.000 до 2.000m надморска височина) 29,28%, додека остатокот од територијата е пониска од 1.000m.

Македонија има разновидна топографија, а во зависност од рељефот се издвојуваат три целини: Западна Македонија, среден дел или Повардарие и Источна Македонија.

Западниот дел е сочинет од млади верижни планини создадени во палеозоикот и мезозоикот. Највисока од нив е Кораб (со врвот Голем Кораб 2.764m). Помеѓу планините се наоѓаат длабоки долини на реката Црн Дрим.

Средниот дел или Повардарие е тектонски лабилен простор исполнет со езера и реки. Во овој дел се наоѓаат повеќе котлини меѓусебно поврзани со клисури, низ кои тече најголемата река во Македонија- Вардар, со должина од 301km.

Источна Македонија е пониска од Западна. Ги опфаќа источните притоки на реката Вардар и котлините кои се наоѓаат на 250m надморска височина, а настанале со ерозија на еолски седименти во неогенот. Истите се окружени со високопланински појас и тоа со Осоговските планини, Плачковица и Огражден на исток и планините Козјак и Јакупица на запад.

Низ земјата постојат вкупно 4.410 извори на вода и 35 реки кои се влеваат во четири речни басени, од кои три се значајни во однос на течението: Вардар зазема 80%, Црн Дрим 13% и Струма 7%. Најголема река е Вардар (301km). Други поголеми реки се Треска, Црна Река, Пчиња и Брегалница.

Македонија има и повеќе природни езера (тектонски 3, глацијални 25) и 14 вештачки езера. Од природните тектонски се Охридско езеро (349km², вклучително 118,9km² во Албанија), Преспанско езеро (274km² вклучително 49,4km² во Албанија и 47,8km² кои припаѓаат на Грција) и Дојранско езеро (43km², вклучително 15,6km² во Грција). Охридското езеро (286m длабочина, 50 милијарди m³ вода) е едно од најстарите и најдлабоките на Земјата. Во него живеат ендемски видови, од кои најпозната е охридската пастрмка. Бистрината и просирноста на водата достигнува до 50m длабочина.

Најголемото меѓу глечерските езера е Боговинско езеро на Шар Планина, а од вештачките езера најголемо е Тиквешко езеро.

Исто така, Македонија изобилува со извори на термални води. Во зависност од локацијата и геотермалното поле, температурите на термални води се различни. Највисока е температурата на водата во термален извор Банско (73°C).

Слика 1. Положба на Република Македонија во Европа

Генерално во Македонија климата е субмедитеранска и се карактеризира со жешки, суви лета и студени и влажни зими.

Како последица на географската положба и рељефот, на територијата на Република Македонија се манифестира влијанието на континенталната и на медитеранската клима. Температурите, врнежите од дожд, атмосферскиот притисок, ветерот и влажноста значително варираат. Просечната годишна температура на воздухот е $11,5^{\circ}\text{C}$ (најтопол месец во годината е јули, со просечна температура од 22°C , а најстуден јануари со просечна температура -3°C). Врнежите од дожд се нередовни, повремени и со мало количество низ земјата (просечно количество годишни врнежи од дожд од 742mm^2).

Половина од територијата на Република Македонија – 49% е земјоделско земјиште, додека 37% од територијата отпаѓа на шуми. Шумските екосистеми се вклучени во неколку региони: “Дабовиот регион” е дистрибуиран во низинските и висинските предели до 1.100m и покрива 73% од вкупната пошумена површина; “Буковиот регион” ги покрива планинските области меѓу 1.100 – 1.700m (околу 22% од вкупната пошумена површина).

Сувото земјиште, екосистеми на пасишта се појавуваат во низинскиот и во висинскиот појас на надморски височини од 60m до приближно 1.200m и често во секундарни хабитати, примарно поради перманентна деградацијана шумската фитоценоза (главно даб), но исто така и поради реколонизација на напуштени фарми со видови од пасиштата.

Групата на клучни акватични системи опфаќа три природни езера и развиена речна мрежа, особено речното подрачје на реката Вардар. Освен овие постојат и екосистеми на мочуришта во различни форми – реликтни езера, глацијални езера, резервоари, реки, потоци, извори и времени водотеци.

Македонија поседува значителен диверзитет на агробиолошки растенија, како резултат на поволната географска положба и климатски услови. Доказ за големиот биолошки диверзитет се 129 признати домашни сорти кои се користат во земјоделското производство, како и повеќе автохтони раси и сорти на

домашни животни во Македонија, кои се целосно приспособени на локалните услови за одгледување. Такви се Буша - локална раса говедо од висинските и планинските региони, Праменка – овца, Домашна (балканска) коза и локални примитивни раси свињи. Особено препознатлива автохтона раса на домашно животно, кое претставува македонска гордост е домашното куче – Шарпланинец.

Во последните пет децении на организирана заштита на природните реткости во Република Македонија, 74 објекти на природата (3 национални паркови, 4 строги природни резервати, 3 пејсажи со посебни природни карактеристики, 14 различни видови на растенија и животни надвор од природните резервати, 33 заштитени природни паркови) се вклучени во мрежата на заштитени предели, со вкупна површина од 187.895ha, или 7,30% од националната територија.